

Da danskerne skruede ned for varmen

Efter forbrugsfesten i 1960'erne kom oliekrisen i 1973-74 og ændrede med et slag danskernes hverdag. Bilfri søndage og forbud mod belysning i butikkerne efter lukketid var nogle af de tiltag, der blev lovgivet om. Og danskerne kvitterede ved at skære ned i energiforbruget.

Af Christian Larsen, Rigsarkivet

Dato:
13-09-2022

Sidenummer:
1/3

Olieafhængighed gjorde Danmark sårbart

I oktober 1973 udbryder den 5. arabisk-israelske krig, da Egypten og Syrien angriber Israel. De arabiske stater anvender for første gang olien som et middel til at svække Israel. De truer nemlig med at stoppe olien til de lande, som støtter Israel, og samtidig sætter de oliepriserne meget stærkt i vejret.

Produktionen sættes ned i løbet af de følgende uger, så der er mindre olie at købe. Priserne forhøjes fra 3 til 12 dollars pr. tønde, og der lukkes for eksport til flere lande, bl.a. USA og Nederlandene. I Nederlandene medfører det fra november 1973 forbud mod søndagskørsel, og Vesttyskland følger hurtigt efter med det samme forbud.

I Danmark udgør olie 90 % af energiforbruget i 1973, og de arabiske landes olieboycot rammer derfor landet hårdt med de markante prisstigninger på fyringsolie og benzin.

Den 10. november 1973 indføres der fartbegrænsninger på 80 km, dog 60 km i byerne. Og den 19. november vedtager Folketingets valutaudvalg en række restriktioner: billøs søndag fra 25. november (se billede fra Odense), mindre olie til opvarmning og forbud mod bl.a. vinduesbelysning i butikker.

En uge senere bliver olien til industrien og den kollektive trafik kraftig nedskåret.

Energikurver viser danskernes dagligdag

Men faldt energiforbruget? Et er regeringens påbud – noget andet er, om danskerne fulgte reglerne om at skære ned på energiforbruget.

De to danske el-samarbejder – Eltra i Jylland-Fyn og Elkraft på Sjælland og Lolland-Falster – udarbejdede døgn for døgn kurver over elforbruget i Vestdanmark og Østdanmark. Disse belastnings-

eller døgnkurver giver os mulighed for at se elforbruget hver dag gennem hele oliekrisen.

Vi kan se, at elforbruget på en hverdag stiger fra 5-tiden om morgen, hvor folk står op, til kl. 8, hvor de fleste er kommet på arbejde. Om for- og eftermiddagen er elforbruget lavt, mens danskerne er på arbejde. Kl. 16 får folk fri, og så stiger forbruget igen for at toppe kl. 17.30, dvs. ved spisetid. Fra kl. 19.30 falder elforbruget atter, hvor folk har spist og nu sidder foran fjernsynet, inden de skal i seng.

Danskerne skar ned på forbruget

Før oliekrisen lå forbruget på en almindelig hverdag i november 1973 mellem 1200 og 1250 leveret megawatt (MW) ved spisetid. Den 19. november 1973 var forbruget ved spisetid 1263 MW, men derefter faldt forbruget til mellem 1150 og 1200 MW ved spisetid.

Sidenummer:
2/3

I slutningen af december 1973 og i januar 1974 forbruger danskerne 1120-1130 MW ved spisetid, og i slutningen af januar når forbruget ned på 1100 MW ved 17.30-tiden. Befolkningen skar altså ned i energiforbruget.

El-restriktionerne blev ophævet med virkning fra 19. februar 1974, og det blev igen tilladt at køre bil om søndagen.

Elkrafts belastningskurver.

Belastningskurven stammer fra det østdanske elsamarbejde Elkraft, oprettet 1954.

I 2005 indgik Elkraft sammen med det vestdanske elsamarbejde Eltra (Elsam), oprettet i 1956, i det nyoprettede statslige selskab Energinet.dk.

Energinet.dk har afleveret arkiverne fra Eltra og Elkraft frem til cirka 1995. Afleveringen fylder 190 hyldemeter, hvoraf hovedparten stammer fra Eltra.

Arkiverne belyser den private energisektor igennem en 40-årig periode, hvor energiforbruget steg markant. Det gennemsnitlige elforbrug pr. person steg fra 484 kWh i 1950 til 5.598 kWh i 1990.

Energi kom til at fylde mere og mere, både for den enkelte forbruger, men også i det politiske landskab, hvor man fra 1976 havde en Energistyrelse og fra 1979 et Energiministerium.

I arkivet fra Elkraft er der 6 hyldemeter med belastningskurver 1938-2000, mens der i Eltras arkiv er 3 hyldemeter med døgnkurver 1956-1997. Desuden rummer Eltras arkiv bestyrelsesreferater 1959-1997 (1 hyldemeter), korrespondancearkiv 1963-1999 (39

Rigsarkivet

hyldemeter) samt materiale fra eksterne og interne møder 1961-1999 (36 hyldemeter) m.v.

Oplysninger om statens tilsyn med de private energiselskaber kan man finde i Energistyrelsens arkiv, der er afleveret for årene 1977-1995. Styrelsen har også afleveret Energistatistikdatabasen, der er et elektronisk register over energiforbrug i Danmark siden 1972.

Sidenummer:
3/3

